

IM. STEFANA

**FUNDACJA
BATOREGO**

ul. Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. 22 536 02 00
fax 22 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Konferencja

"Jaki Trybunał? Debata nad konstytucyjnym ustrojem Polski i obecną sytuacją Trybunału Konstytucyjnego"

Kryzys konstytucyjny trwający w Polsce od około roku sprowokował gorącą debatę nad sprawami podstawowymi dla funkcjonowania państwa. Jednym z elementów tej dyskusji jest Raport Zespołu Ekspertów do spraw Problematyki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lipca 2016 r.¹ (dalej „Raport”), którego autorzy przedstawiają wizję ustroju konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej. Wizja ta wymaga z pewnością merytorycznej dyskusji.

Zadaniem członków Zespołu Ekspertów Prawnych przy Fundacji im. Stefana Batorego² szczególną wagę mają trzy tezy przedstawiane w publicznym dyskursie w związku z kryzysem konstytucyjnym, a obecne także w Raporcie. Tezy te można sformułować następująco:

1. W konstrukcji demokratycznego państwa prawnego, którym jest Polska, zasada demokracji ma prymat nad abstrakcyjnym porządkiem prawnym, stanowiącym kwintesencję idei demokracji konstytucyjnej³.
2. Zasada podziału władz powinna być interpretowana w sposób uwzględniający wiodącą rolę Parlamentu, który jest wyrazicielem woli Narodu⁴.

¹ Raport dostępny jest na [http://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/MGOK-ACFDR3/\\$File/Raport%20Zespo%C5%82u%20Ekspert%C3%B3w%20do%20spraw%20Problematyki%20Trybuna%C5%82u%20Konstytucyjnego.pdf](http://www.sejm.gov.pl/media8.nsf/files/MGOK-ACFDR3/$File/Raport%20Zespo%C5%82u%20Ekspert%C3%B3w%20do%20spraw%20Problematyki%20Trybuna%C5%82u%20Konstytucyjnego.pdf)

² Informacja o Zespole znajduje się na http://www.batory.org.pl/programy_operacyjne/przeciw_korupcji/zespolekspertowprawnychprzyfundacjibatorego

³ Jak czytamy w Raporcie: „Konstytucja wskazuje zatem na „demokratyczność” państwa lub państwa prawnego, a także na demokratyczną kontrolę lub demokratyczne metody, niemal w każdym przypadku odsyłając do Narodu jako depozytariusza władzy zwierzchniej, działającego bezpośrednio albo za pośrednictwem legitymizowanych przez siebie organów”. s. 7 Raportu: „Wydaje się, że perspektywa przyjęta przez autorów Opinii Komisji Weneckiej wiedzie do uznania, iż Naród, któremu także Konstytucja RP z 1997 r. przyznaje władzę zwierzchnią, nie tyle działa poprzez organy ograniczone w swych kompetencjach i wzajemnie hamujące się w ramach uprawnień określonych nade wszystko przez ustawę zasadniczą, ile jest podporządkowany „stałemu prawu nadrzędnemu”.” (s. 25 Raportu).

⁴ Jak czytamy w Raporcie: „Przedstawiona zostaje idea prawa, które przestaje być wyrazem woli Narodu działającego w zakresie prawodawstwa za pośrednictwem swych przedstawicieli w parlamencie, staje się natomiast „stałą” strukturą normatywną chronioną przez konstytucyjne sądy. Zmiana tego rodzaju w istocie unieważnia istotę demokracji i stanowi wyraz swoistej „jurystokracji” albo „jurydyzacji polityki”, czyniąc sędziów strażnikami hipotetycznych zasad konstytucyjnych, a może nawet wyrazicielami

3. Aktualna pozycja sądu konstytucyjnego wobec Parlamentu jest zbyt silna⁵, przez co stwarza ryzyko powstania „jurystokracji”⁶; dlatego pozycja ta powinna być ograniczona przez szereg szczegółowych rozwiązań prawnych⁷.

Powyższe tezy skonfrontować można z trzema tezami następującej treści:

1. Polska jest demokratycznym państwem prawnym, w którym wyrażone w tekście Konstytucji abstrakcyjne i generalne reguły prawne mają prymat nad aktualną wolą większości parlamentarnej.
2. Zasada podziału władz w demokratycznym państwie prawnym powinna być interpretowana w duchu ich równowagi, której podstawowym elementem jest niezależność sądów i trybunałów, wynikająca z Konstytucji, jako najwyższego prawa.
3. Polski sąd konstytucyjny realizuje prawidłowo swoją, określoną w Konstytucji rolę i stanowi rzeczywistą przeciwwagę dla władzy ustawodawczej; nie istnieje żadna nagła potrzeba istotnego ograniczenia jego pozycji, w szczególności aby zapobiec niebezpieczeństwu przekształcenia się demokratycznego państwa prawnego w „jurystokrację”, natomiast ograniczenie jego niezależności wobec władzy politycznej może prowadzić do osłabienia skuteczności ochrony konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich.

Wyrażamy nadzieję, że proponowana debata stanie się okazją do pogłębionej, merytorycznej dyskusji nad zagadnieniami, które są decydujące dla kształtu życia publicznego w naszym kraju. Dyskusja ta jest szczególnie istotna teraz, kiedy na naszych oczach redefiniuje się rolę sądu konstytucyjnego oraz relację pierwszej i trzeciej władzy. Zmiany, które dokonały się w tym zakresie w ostatnim roku, wymagają analizy i sformułowania na ich podstawie prognoz i rekomendacji na przyszłość.

Członkowie Zespołu Ekspertów Prawnych przy Fundacji im. Stefana Batorego:

Łukasz Bojarski, prezes zarządu Instytutu Prawa i Społeczeństwa INPRIS, były członek Krajowej Rady Sądownictwa

niestwierdzonej w pisanej ustawie zasadniczej „sprawiedliwości” s. 25 Raportu; „przesunięcie ochrony praw w pewnych warunkach do nieodpowiedzialnych przed nikim sędziów o olbrzymiej niekontrolowanej władzy może skutkować nie tyle ochroną praw, ile zabezpieczeniem praw oligarchicznej mniejszości, czyniąc sędziów konstytucyjnych gwarantami określonego porządku prawno-politycznego zgodnego z ich wyobrażeniami, poza możliwością jakiegokolwiek korekty przez decyzje demokratycznie wybranych parlamentów.” (s. 25 Raportu).

⁵ Jak czytamy w Raporcie: „Sposób wywodu prezentowany przez Komisję Wenecką czyni ułomnym myślenie o „suwerenie”, spychając go do roli nie tyle czynnika legitymizującego swoje konstytucyjnie powołane organy, ile czynnika wskazującego jedynie tych, którzy mają działać w organach czerpiących legitymację wyłącznie z abstrakcyjnego porządku prawnego, który drogą interpretacji sędziów konstytucyjnych mógłby stać się podstawą ich niekontrolowanej przez nikogo władzy arbitralnej, podważając zasady demokratycznego państwa prawa.” (s. 8 Raportu).

⁶ Zob. przypis 2 powyżej.

⁷ Rozwiązania te to m.in. proponowane w Raporcie rozstrzygnięcie spraw kwalifikowaną większością głosów, rozstrzygnięcie spraw według kolejności wpływu czy też przyjęcie konstrukcji domniemania konstytucyjności jako wartości kluczowej dla równowagi pomiędzy władzami.

Jacek Czaja, prezes Towarzystwa Prawniczego w Lublinie, były wiceminister sprawiedliwości
dr Piotr Kładoczny, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, sekretarz zarządu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

dr hab. Marcin Matczak, profesor na Wydziale Prawa i Administracji UW, partner w Kancelarii Domański Zakrzewski Palinka sp. k.

dr hab. Tomasz Pietrzykowski, Katedra Teorii i Filozofii Prawa Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego

dr Anna Śledzińska-Simon, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Uniwersytet Wrocławski

prof. dr hab. Fryderyk Zoll, Katedra Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesor Uniwersytetu w Osnabrück

Zespół ekspertów przy Fundacji Batorego skierował zaproszenia do udziału w Konferencji do wszystkich Autorów Raportu Zespołu Ekspertów do spraw Problematyki Trybunału Konstytucyjnego, powołanego przez Marszałka Sejmu. Niestety żaden z Autorów nie mógł lub nie wyraził woli uczestniczenia w proponowanej debacie.